

УДК 821.111(73)-31.09Е.Гілберт

Моїсєва Г.О.

**АМЕРИКАНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНТАЛЬНІСТЬ КРІЗЬ
ПРИЗМУ САМОРЕФЛЕКСІЇ У РОМАНІ Е. ГІЛБЕРТ „ІСТИ,
МОЛИТИСЯ, КОХАТИ“**

На сьогоднішній день знання особливостей національної ментальності є дуже важливим фактором здійснення міжкультурної комунікації. Зважаючи на події, які розгортаються у світі – відбувається активна модернізація та глобалізація світу, де успішна взаємодія з представниками іноземних культур відіграє важливу роль у встановленні та підтриманні економічних та соціальних відносин – необхідно правильно визначити та інтерпретувати ментальні особливості кожного народу.

Америка є визначальною фігурою у політичному, економічному та соціокультурному просторі. Традиції та цінності, які склалися на американському континенті є продуктом експорту, а для багатьох людей Сполучені Штати залишаються „країною відкритих можливостей“ та, відповідно, привабливим міграційним напрямком.

Актуальність роботи полягає у дослідженні американської ментальності через репрезентації характерних рис американської нації, які відображають їхні уявлення про навколишній світ, своє місце у ньому за умов розвитку міжкультурної комунікації та прогресуючої глобалізації.

Мета статті полягає у визначенні рис характеру персонажів роману Е.Гілберт „Істи, молитися, кохати“ – носіїв американської національної ментальності.

Як відомо, людей, які вирости в певному культурному середовищі, поєднують ті чи інші цінності, які закладалися в основу формування цього середовища. Цінності займають особливе значення у складі культури та менталітету нації, а також мають значний вплив на формування етноспецифічних рис нації. Вони передають суб'єктно-об'єктні відносини, які фіксуються у людській свідомості; приймають виразні форми у різних культурах, зберігаються протягом часу, проте водночас вони не є випадковим продуктом конфліктних бажань людини [Трепакова 2004].

Американська система цінностей складається із загальнолюдських та загально американських компонентів, які водночас створюють систему та ієрархію. Особливістю американської культури є поєднання в одне ціле культур різних етнічних груп (melting pot) [Яковлева, 2009]. Мультикультуралізм є результатом вливання до культури США цінностей та систем поглядів представників різних культур багатьох країн світу. Він ґрунтується на принципі рівності та виконує функцію переконання і соціальної практики. Тим не менше, в основі

американської системи цінностей лежить низка певних рис [Яковлева, 2009].

Багато цікавих спостережень та висновків щодо американської системи цінностей було відзначено такими дослідниками як В. Драбовська, А. Трепакова, К. Яковлева, А. Ліпкін, Р. Мертон, О. Туганова, Р. Девайн та ін.

Отже, базовими ціннісними орієнтаціями американців (узагальнено) були виділені: 1) індивідуалізм 2) свобода 3) успіх 4) активність 5) раціоналізм та прагматизм 6) самовдосконалення 7) цілеспрямованість 8) релігійність 9) орієнтація на суспільну думку 10) наполеглива праця 11) матеріальні цінності 12) час 13) соціальні відносини 14) рівність 15) патріотизм 16) мобільність.

Та повний перелік американських цінностей значно більший. Думка більшості дослідників збігається у тому, що індивідуалізм є центральним організуючим принципом міжособистісних відносин. З цього виходить, що до головних цінностей індивідуалістичної культури належать: свобода у діях, самодостатність, самостійність у судженнях, влада над оточенням, незалежність.

Головним персонажем роману та оповідачем виступає американка Елізабет Гілберт. Роман є автобіографічним, що має особливу цінність при встановленні характерних національних рис американців, оскільки вся інформація, окрім властивій художньому твору художньої вигадки, передається очима американця та через призму американського світосприйняття.

Отже, головна героїня роману, американка Елізабет Гілберт, відважується на сміливий крок: на тридцятому році життя вона пориває майже з усім, що мала у своєму житті та вирушає у подорож трьома країнами світу з метою віднайти себе. Проаналізувавши своє життя, вона дійшла висновку, що не задоволена тим, хто вона є, тим, що вона має, тим, які перспективи в майбутньому її очікують.

У порівнянні із життям сестри головної героїні, можна відзначити, що її життя у віці 34 років не відповідає загальноприйнятним у американському суспільстві критеріям „нормальності“: вона розлучена, не має дітей, будинку... Вона намагається знайти виправдання своєму існуванню. У відмові Ліз від американських стандартів „успішного життя“ ми вбачаємо вияв ІНДИВІДУАЛІЗМУ, але такого його прояву, який піддається осуду цим же суспільством:

I don't want to be married anymore. I don't want to live in this big house. I don't want to have a baby. But I was supposed to want to have a baby. I was thirty-one years old [Gilbert, 2006].

What a catastrophe. How could I be such a criminal jerk as to proceed this deep into a marriage, only to leave it? We'd only just bought this house a year ago. Hadn't I wanted this nice house? Hadn't I loved it? So why was I haunting its halls every night now, howling like Medea? Wasn't I proud of all we'd accumulated – the prestigious home in the Hudson Valley, the apartment

in Manhattan, the eight phone lines, the friends and the picnics and the parties, the weekends spent roaming the aisles of some box-shaped superstore of our choice, buying ever more appliances on credit? I had actively participated in every moment of the creation of this life-so why did I feel like none of it resembled me? Why did I feel so overwhelmed with duty, tired of being the primary breadwinner and the housekeeper and the social coordinator and the dog-walker and the wife and the soon-to-be mother, and – somewhere in my stolen moments – a writer...? [Gilbert, 2006].

...To create a family with a spouse is one of the most fundamental ways a person can find continuity and meaning in American (or any) society [Gilbert, 2006].

Anyway, I bring all this up only to admit that – in comparison to my sister's existence, to her home and to her good marriage and to her children – I'm looking pretty unstable these days. I don't even have an address, and that's kind of a crime against normality at this ripe old age of thirty-four [Gilbert, 2006].

Головною метою під час розлучення для Ліз було отримання СВОБОДИ. Вона виявляється у наявності ОСОБИСТОГО ПРОСТОРУ та СВОБОДИ ОСОБИСТОГО ВИБОРУ:

To begin with, things started to look up somewhat when I moved out of David's place in early 2002 and found an apartment of my own for the first time in my life. I couldn't afford it, since I was still paying for that big house in the suburbs which nobody was living in anymore and which my husband was forbidding me to sell, and I was still trying to stay on top of all my legal and counseling fees... but it was vital to my survival to have a One Bedroom of my own [Gilbert, 2006].

These weeks of spontaneous travel are such a glorious twirl of time, some of the loosest days of my life, running to the train station and buying tickets left and right, finally beginning to flex my freedom for real because it has finally sunk in that I can go wherever I want [Gilbert, 2006].

У своїй професії і в суспільному житті Ліз виявляє такі якості як ДОПИТЛИВІСТЬ, ЖАГА до НОВИХ ВІДКРИТТІВ та ЗНАНЬ; проявляє себе як АКТИВНА та ЕНЕРГІЙНА особистість:

Still, despite all this, traveling is the great true love of my life... [Gilbert, 2006].

I found it in the library, of course, bookworm that I am [Gilbert, 2006].

Oh, how I want Italian to open itself up to me! This feeling reminded me of when I was four years old and couldn't read yet, but was dying to learn...I haven't felt so starved for comprehension since then [Gilbert, 2006].

Проблему розлучення Ліз сподівалася вирішити швидко та РАЦІОНАЛЬНО. Проте її чоловік відмовився вирішити це питання ПРАКТИЧНИМ шляхом:

It was my most sincere belief when I left my husband that we could settle our practical affairs in a few hours with a calculator, some common sense and a bit of goodwill toward the person we'd once loved.

Ліз виховувалася за протестантськими принципами. Її батьки прищеплювали їй такі якості як ПРАЦЬОВИТІСТЬ, СТІЙКІСТЬ, ВИТРИВАЛІСТЬ, САМОДИСЦИПЛІНА, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ та СТРИМАНІСТЬ:

My own parents have a small farm, and my sister and I grew up working. We were taught to be dependable, responsible, the top of our classes at school, the most organized and efficient babysitters in town, the very miniature models of our hardworking farmer/nurse of a mother, a pair of junior Swiss Army knives, born to multitask [Gilbert, 2006].

Вияв РЕЛІГІЙНОСТІ ми вбачаємо у зверненні героїні до Бога з проханням допомогти з її розлученням:

“Hello, God. How are you? I'm Liz. It's nice to meet you»....I pulled myself together enough to go on: "I am not an expert at praying, as you know. But can you please help me? I am in desperate need of help. I don't know what to do. I need an answer. Please tell me what to do. Please tell me what to do. Please tell me what to do ...” [Gilbert, 2006].

Ми проаналізували складові уявлень американців про щасливе життя та дійшли висновку, що УСПІХ за американськими мірками виглядає так: успішна кар'єра, чоловік та дитина, великий будинок, гарна сукня...

Any number of the other guests could have felt great envy for this beautiful woman with her healthy new baby, for her successful artistic career, for her marriage to a nice man, for her lovely apartment, for her cocktail dress...This woman herself probably looks back on that evening – if she ever thinks of it at all – as one tiring but totally worth – it night in her overall satisfying life of motherhood and marriage and career [Gilbert, 2006].

Чоловік героїні звинувачував її у зруйнуванні їхнього шлюбу. Ми припускаємо, що оскільки він почував образу, він хотів їй помститися. Для цього при розлученні він зажадав отримати від колишньої дружини всі МАТЕРІАЛЬНІ ЦІННОСТІ, які важать для американців дуже багато:

Yes, he wanted cash and the house and the lease on the Manhattan apartment-everything I'd been offering the whole while. But he was also asking for things I'd never even considered (a stake in the royalties of books I'd written during the marriage, a cut of possible future movie rights to my work, a share of my retirement accounts, etc.) and here I had to voice my protest at last[Gilbert, 2006].

ЧАС для американців є дуже важливим. Вони розглядають своє життя в постійному русі, невпинній діяльності, вони спішать жити, щоб встигнути зробити якомога більше:

Later, over the years, my hypersensitive awareness of time's speed led me to push myself to experience life at a maximum pace. If I were going to have such a short visit on earth, I had to do everything possible to experience it now. Hence all the traveling, all the romances, all the ambition, all the pasta [Gilbert, 2006].

Американці характеризуються ВІДКРИТІСТЮ та КОМУНІКАБЕЛЬНІСТЮ. Ліз дуже швидко заводить нові знайомства та називає всіх нових знайомих «друзями». Ми розуміємо це як більш поверхнєве спілкування, яке в залежності від обставин підтримується взаємовигідною допомогою:

But my one mighty travel talent is that I can make friends with anybody. I can make friends with the dead [Gilbert, 2006].

If there isn't anyone else around to talk to, I could probably make friends with a four-foot-tall pile of Sheetrock... Mostly, you meet your friends when traveling by accident, like by sitting next to them on a train, or in a restaurant, or in a holding cell. But these are chance encounters, and you should never rely entirely on chance [Gilbert, 2006].

Часовий простір роману охоплює трагедію, що сталася у Сполучених Штатах 11. 09. 2001 р. Це спричинило хвилю ПАТРІОТИЗМУ по всій країні:

Two mornings later I woke up after a troubled night's sleep to find that hijacked airplanes were crashing into the two tallest buildings of my city, as everything invincible that had once stood together now became a smoldering avalanche of ruin...During that week, when everyone in New York City dropped animosity in deference to the larger tragedy at hand, I still did not go back to my husband [Gilbert, 2006].

ОРІЄНТОВАНІСТЬ НА СУСПІЛЬНУ ДУМКУ має велике значення для американців. Тож коли Ліз відмовилася від суспільних критеріїв „нормального“ життя, вона постійно почувала провину за те, що не виправдала суспільні очікування:

He asks (though we've been through this line of questioning hundreds of times already) why I can't keep a relationship going, why I ruined my marriage, why I messed things up with David, why I messed things up with every man I've ever been with. He asks me where I was the night I turned thirty, and why things have gone so sour since then. He asks why I can't get my act together, and why I'm not at home living in a nice house and raising nice children like any respectable woman my age should be. He asks why, exactly, I think I deserve a vacation in Rome when I've made such a rubble of my life. He asks me why I think that running away to Italy like a college kid will make me happy. He asks where I think I'll end up in my old age, if I keep living this way [Gilbert, 2006].

Отже, крізь призму саморефлексії американці вбачають себе незалежними, потенційно успішними індивідуальностями. Вони вірять, що у їхній країні кожен може досягти успіху та матеріального статку, кожен має рівні права. Засобом досягнення успіху вони вважають наполегливу працю у поєднанні з такими якостями як: активність, амбіційність, відповідальність, мобільність, відкритість, енергійність. Вони дуже цінують час та надають перевагу практичному та раціональному вирішенню питань; наслідують правила протестантського

виховання (сила, самовдосконалення, стійкість, наполегливість) та шанують свою країну.

Для обраної теми перспективним вважаємо дослідження засобів вираження ментальних рис американського народу у творах інших американських письменників. Доцільним було б також провести спостереження за творами іншомовних авторів з метою виявити особливості відображеної у них американської ментальності.

Література

- Липкин 2014** – Липкин А. И. Субцивилизационная специфика США. 1. Американский индивидуализм / А. И. Липкин // Культура и искусство. – 2014. – №6. – С. 618 – 633.
- Маслова 2001** – Маслова В. А. Лингвокультурология / Валентина Авраамовна Маслова. – М. : Академия, 2001. – 183 с.
- Трепакова 2004** – Трепакова А. В. Исторические предпосылки формирования американских ценностей / А. В. Трепакова // Вестник Московского университета : Сер. 19 : Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 07 / 2004. – № 3. – С. 62 – 68.
- Яковлева 2009** – Яковлева А. В. Американский образ жизни и американские ценности / А. В. Яковлева // Вестник Костромского государственного университета им. Н. А. Некрасова. – 2009. – № 4. – С. 264 – 269.
- Gilbert 2006** – Gilbert E. Eat Pray Love : One Woman's Search for Everything Across Italy, India, and Indonesia / Elisabeth Gilbert. – New York : Penguin Group, 2006. – 375 p.
- Urevich 2000** – Urevich, E. Explaining America and American Values / E. Urevich. – USA : Foreign Service Institute U.S. Department of State, 2000. – 102 p.

Моїсєєва Г.О. Американська національна ментальність крізь призму саморефлексії у романі Е. Гілберт „Їсти, молитися, кохати“.

Стаття присвячена дослідженню американської національної ментальності через саморефлексію у романі американської письменниці Е. Гілберт „Їсти, молитися, кохати“. Америка уособлює собою „новий світ“, „країну необмежених можливостей“, привабливе місце для іммігрантів з усього світу, що становить найбільший інтерес для дослідження, представленого у даній роботі. У результаті поєднання культурних особливостей різних етнічних груп з багатьох країн світу відбулося становлення національної американської ментальності як унікального мультикультуралістичного явища.

На основі проведеного дослідження автором було виявлено та проаналізовано в тексті роману відмітні риси характеру носіїв американської національної ментальності крізь призму саморефлексії як маркерів ціннісних орієнтацій американського світосприйняття. Встановлено, що серед них ключову позицію займають: індивідуалізм,

який, однак, все ж зазнає значного впливу суспільної думки та може виявлятися в доволі суперечливих позиціях; свобода та незалежність, зокрема свобода особистого вибору; спрямованість американського суспільства на досягнення індивідуального успіху майже в усіх сферах життя.

Ключові слова: американська національна ментальність, саморефлексія, мультикультуралізм, цінності, індивідуалізм.

Моисеева А.А. Американская национальная ментальность сквозь призму саморефлексии в романе Э. Гилберт „Есть, молиться, любить“.

Статья посвящена исследованию американской национальной ментальности посредством саморефлексии в романе американской писательницы Э. Гилберт „Есть, молиться, любить“. Америка олицетворяет собой „новый мир“, „страну неограниченных возможностей“, привлекательное место для иммигрантов со всего мира, что представляет наибольший интерес для исследования, представленного в данной работе. В результате объединения культурных особенностей разных этнических групп из различных стран мира произошло становление национальной американской ментальности как уникального мультикультуралистического явления.

На основе проведенного исследования автором было выделено и проанализировано в тексте романа отличительные черты характера носителей американской национальной ментальности сквозь призму саморефлексии как маркеров ценностных ориентаций американского мировосприятия. Установлено, что среди них ключевую позицию занимают: индивидуализм, на который все же оказывает существенное влияние общественное мнение и который может выражаться в довольно противоречивых позициях; свобода и независимость, в частности свобода личного выбора; направленность американского общества на достижение индивидуального успеха почти во всех сферах жизни.

Ключевые слова: американская национальная ментальность, саморефлексия, мультикультуралізм, ценности, индивидуализм.

Moisieieva H.O. American national mentality through the prism of self-reflectiveness in the novel of E. Gilbert „Eat, pray, love“.

The article is devoted to the study of American national mentality through self-reflectiveness in the novel of E. Gilbert „Eat, pray, love“. America personifies “the New World”, “the land of unlimited opportunities”, attractive place to immigrants from all over the world, which is the most interest to the presented study. The formation of American national mentality as a unique multicultural phenomenon has occurred as a result of integration of different ethnic group from many countries of the world.

Distinctive character traits of the American national mentality’s bearers through the prism of self-reflectiveness as the markers of the American world-

view value orientations have been singled out and analysed in the novel in terms of the undertaken study. Among them the key position is occupied by: individualism, which is considerably influenced by public opinion and can be expressed rather inconsistently; freedom and independence, the freedom of individual choice particularly; American society's inclination for individual success achievement in nearly every area of life. The list of most esteemed American values contains also diligence since hard work is considered to be the main means of achieving success and value of time. Hence the expression „time is money“ in American society gets literal meaning and represents restless moving of American lifestyle.

Key words: American national mentality, self-reflectiveness, multiculturalism, values, individualism.

Стаття надійшла до редакції 29.08.2018 р.

Стаття прийнята до друку 30.08.2018 р.

Рецензент – к. пед. н., доц. Кокнова Т.А.

УДК 316.77+314.7

І.Суріна, К.Гайсанов

РОЛЬ ЕТНІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ В МІЖКУЛЬТУРНІЙ ВЗАЄМОДІЇ

Сучасні політичні і соціальні процеси, відкриття кордонів Європейського Союзу обумовлює розширення прямих контактів між індивідами різних країн і культур, соціальними групами, а також великі міграційні процеси свідчать про розширення процесів глобалізації, в тому числі і в сфері культури.

Ф.Тенбрук стверджує, що „культура є громадським фактом, оскільки вона є репрезентативною культурою, тобто виробляє ідеї, значення і цінності, які дієві в силу їх фактичного визнання. Вона охоплює усі вірування, уявлення, світогляду, ідеї та ідеології, які впливають на соціальну поведінку, оскільки вони або активно поділяються людьми, або користуються пасивним визнанням” [Tenbruck 1990: 29], або заперечується. У цьому сенсі культура не пасивна, а усі процеси які протікають в суспільстві залежать від культури, від культурної традиції.

Отже, метою означеної статті є розкриття ролі і значення етнічних цінностей у процесі міжкультурної взаємодії і в системі міжетнічних відносин в умовах полікультурного середовища.

Кардинальні зміни в усіх сферах життя сучасного європейського суспільства зачіпають і етнічні спільності. Сутність етнічних процесів, нерівномірний розвиток етносів, специфіка етнічної культури виробляє в нинішніх соціальних умовах особливе ставлення до інших етнічних груп.